

Komission laajentumispaketti 2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 8.11.2023 vuotuisen laajentumispakettinsa, joka sisältää yleisosion sekä maakohtaiset raportit Albaniasta, Bosnia-Hertsegovinasta, Georgiasta, Kosovosta, Moldovasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta, Serbiasta, Turkista ja Ukrainasta.

Komissio esitti laajentumispaketin yhteydessä 8.11.2023 uuden Länsi-Balkania koskevan kasvusuunnitelman (*New growth plan for the Western Balkans*), jonka on tarkoitus muodostaa osa laajentumisasiintikkaan kuuluvaa asteittaisen lähentymisen työkalupakkia. Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuvälinettä koskeva asetusehdotus (*Proposal for a Regulation establishing the Reform and Growth Facility for the Western Balkans*) julkaistiin osana kasvusuunnitelmaa ja sitä käsitellään EU:n monivuotisen rahoituskehityksen välitarkastelun yhteydessä.

Yleisten asioiden neuvoston on tarkoitus hyväksyä laajentumispakettia koskevat neuvoston päätelmät 12.12.2023. Laajentuminen on myös joulukuun Eurooppa-neuvoston 14.–15.12.2023 asialistalla.

Suomen kanta

EU-laajentumisasiintik

Venäjän täysmittaisen hyökkäyssodan myötä Euroopan turvallisuustilanne on merkittävästi heikentynyt ja laajentuminen on siirtynyt uuteen vaiheeseen. Suomi pitää unionin laajentumisasiintikassa ensisijaisen tärkeänä, että laajentuminen vahvistaa Euroopan unionia ja vakauttaa Euroopan turvallisuutta. Suomi katsoo, että hakijamaiden jäsenyysperspektiivi ja tuki niiden jäsenyysprosessille edistävät näitä tavoitteita.

Suomi katsoo, että hakijamaiden omiin ansioihin ja jäsenyySkriteerien täyttämiseen perustuva laajentuminen vahvistaa unionin omaa turvallisuutta, globaalia asemaa sekä taloudellista hyvinvointia ja edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja perusoikeuksien toteutumista. Toimiva oikeusvaltio, vakaat demokraattiset instituutiot, tehokkaat korruptionvastaiset instituutiot ja toimiva markkinatalous ovat keskeinen jäsenyyden edellytys. Suomi yhtyy komission näkemykseen, että EU-hakijamaiden on toteutettava jäsenyyden vaatimia uudistuksia entistä määrätietoisemmin.

Suomi katsoo, että EU-jäsenyys on hakijamaille kauaskantoinen strateginen valinta. Hakijamaiden on omaksuttava ja sitouduttava edistämään EU:n yhteisiä arvoja, jotka on kirjattu SEU 2 artiklaan, sekä toimeenpantava jäsenyyden edellyttämiä uudistuksia. Samanaikaisesti unionin tulee jatkaa tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyySkriteerien täyttämiseksi ja valmistautua laajentumiseen sisäisesti.

Suomi pitää tärkeänä, että jatkossakin laajentumisen keskeisiä uudistuksia, eli oikeusvaltiota, toimivaa demokratiaa ja taloutta koskevat uudistukset käsitellään jäsenyysneuvottelujen aluksi, sekä viimeiseksi ennen neuvottelujen sulkemista, jotta niiden toteutumista ja muutosten juurtumista ennen jäsenyyttä voidaan parhaalla tavalla tukea.

Suomi katsoo, että EU:n ja Länsi-Balkanin, Ukrainan, Moldovan ja Georgian kumppanuus ja uskottava laajentumispolitiikka ovat molempien intressissä. Turkin EU-jäsenyysneuvottelut ovat pysähdyksissä, mutta Turkki säilyy keskeisenä kumppanina. Suomi pitää onnistuneen laajentumispolitiikan kannalta tärkeänä EU:n luotettavuutta ja uskottavuutta neuvottelukumppanina sekä hakijamaiden tasavertaista kohtelua.

Tämän vuoden laajentumispakettiin sisältyy neljä pääasiallista päätösasiaa, jotka liittyvät Ukrainan, Moldova, Georgian ja Bosnia-Hertsegovinan edistymiseen jäsenyyspolulla ja joita kuvataan muistiossa tarkemmin:

- Suomi yhtyy komission suositukseen avata EU-jäsenyysneuvottelut Ukrainan kanssa ja hyväksyä neuvottelukehykset, kun jäljellä olevat ehdot on täytetty.
- Suomi yhtyy komission suositukseen avata EU-jäsenyysneuvottelut Moldovan kanssa ja hyväksyä neuvottelukehykset, kun jäljellä olevat ehdot on täytetty.
- Suomi yhtyy komission suositukseen myöntää Georgialle ehdokasmaa-asema edellyttäen, että se komission esittämien tavoin kytketään tarpeeseen jatkaa etenemistä keskeisissä uudistuksissa.
- Suomi katsoo, että Bosnia-Hertsegovinan on yhä edistytävä komission sille asettamien 14 avainuudistuksen toimeenpanossa. Suomi pitää tärkeänä, että Bosnia-Hertsegovinan neuvottelujen avaaminen sidotaan edellä mainittujen avainuudistusten toimeenpanoon.

Suomi korostaa, että vuonna 2020 uudistetun laajentumispolitiikan metodologian mahdollistaman asteittaisen lähentymisen tavoitteena tulee säilyä täysjäsenyys ja otettujen askelten tulee perustua kunkin hakijamaan meriitteihin ja olla tarpeen mukaan peruttavissa. Olennaista on, että ehdokasmaiden oikeudet ja velvollisuudet pysyvät tasapainossa ja unionin jäsenyys säilyy hakijamaille houkuttelevana.

Suomi jakaa komission arvion, että hakijamaiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteneväisyys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa on entistäkin tärkeämpää nykyisessä geopolitiikassa tilanteessa ja Euroopan turvallisuusjärjestyksen vahvistamiseksi. Hakijamaiden odotetaan yhdenmukaistavan ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjauksensa kiireellisesti EU:n kanssa, mukaan lukien EU:n Venäjän vastaiset pakotteet ja muut EU:n linjaukset Venäjän hyökkäyssotaa koskien.

Suomi on valmis tarkastelemaan avoimesti tiiviimpää yhteistyötä sellaisten hakijamaiden kanssa, jotka osoittavat erityistä sitoutumista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksiin. Suomi pitää tervetulleena, että Albania, Montenegro ja Pohjois-Makedonia ovat täysin yhdenmukaisia, ja Kosovo ylläpitää täyttä yhdenmukaisuutta yksipuolisesti. Ukraina, Moldova ja Bosnia-Hertsegovina ovat kasvattaneet yhdenmukaisuutta EU:n linjausten kanssa. Yhteistyön tiivistämistä hakijamaiden kanssa myös muilla

yhteisesti hyödyllisillä sektoreilla tarkastellaan tapauskohtaisesti, etenkin kyseisen sektorin vaatimissa uudistuksissa nopeasti etenevien hakijamaiden kanssa.

Länsi-Balkanin uusi kasvusuunnitelma

Länsi-Balkanin ja EU-maiden välinen taloudellinen lähentyminen on EU:n keskitasoon nähden matalaa. Tästä syystä Suomi pitää perusteltuna tukea Länsi-Balkanin maiden nopeampaa taloudellista lähentymistä.

Suomi yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan Länsi-Balkanin maiden eteneminen kohti täyttä EU-jäsenyyttä palvelee unionin omia poliittisia, turvallisuus ja taloudellisia intressejä. Suomi pitää komission laajentumispaketin yhteydessä julkaisemaa uutta Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmaa tervetulleena. Komission tavoin Suomi katsoo, että kasvusuunnitelman tavoitteena tulee olla kumppanien ehdollinen tukeminen näiden omien uudistusten ja alueellisen talouskasvun kiihdyttämiseksi johtaen EU-jäsenyyksien nopeampaan edistymiseen.

Suomi pitää tärkeänä, että kasvusuunnitelman avulla löydetään keinoja tuoda EU-jäsenyyden etuja näkyvämmäksi hakijamaiden kansalaisille jo laajentumisprosessin aikana. Tavoitteena on hyvinvoinnin ja talouskasvun lisääminen Euroopassa.

Suomi on valmis tarkastelemaan komission esittämien tavoin Länsi-Balkanin maiden asteittaista lähentymistä EU:n sisämarkkinoille mukaan lukien ihmisten ja tavaroiden sekä palveluiden liikkuvuuden lisääminen ja Länsi-Balkanin lähentyminen digitaalisiin sisämarkkinoihin, energiamarkkinoille, teollisuuden tuotantoketjuihin ja tieliikenteen verkostoihin. Lähentymisen tulee tapahtua komission esittämien ehdoin noudattamalla sisämarkkinoiden toimintaa ohjaavia ehtoja ja siten, ettei lähentyminen vaaranna sisämarkkinoiden toimivuutta.

Suomi korostaa komission tavoin, että kasvusuunnitelmaan liittyvän rahoituksen tulee olla ehdollista edistymiseen keskeisissä EU-jäsenyyksikriteerien, erityisesti oikeusvaltiosektorin, demokratian ja perusoikeuksien mukaisissa uudistuksissa, joista kukin maa laatii oman keskeisten uudistusten suunnitelman. Suomi näkee, että asteittainen lähentyminen kohti EU:n sisämarkkinoita tulee sitoa yhtenäisen alueellisen markkinan ja hyvien naapuruussuhteiden edistämiseen.

Suomi painottaa, että alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet kuuluvat Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisen velvoitteisiin. Suomi pitää laajentumispoliittikan uskottavuuden kannalta tärkeänä, että kahdenvälisiä ongelmia ei tuoda osaksi laajentumisprosessia.

Suomen kannat kasvusuunnitelmaan sisältyvään asetusehdotukseen Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuvälineeksi muodostetaan erillisessä U-kirjelmässä. Uudistus- ja kasvuvälineelle ehdotetusta rahoitustuesta päätetään osana EU:n monivuotisen rahoituskehityksen välitarkistusta.

Maakohtaiset näkemykset

Suomi katsoo, että Ukraina on osoittanut olevansa sitoutunut etenemään EU-polulla ja edennyt määrätietoisesti sille annettujen seitsemän askeleen ja konkreettisten uudistusten toimeenpanossa keskellä täysimittaista puolustussotaa Venäjän hyökkäystä vastaan. Suomi pitää tärkeänä, että Ukraina toimeenpanee neljän jo täytetyn askeleen lisäksi ripeästi loput kolme askelta.

Suomi katsoo, että Ukraina on tehnyt merkittäviä uudistuksia muun muassa toteuttamalla Venetsian komission suositukset perustuslakituomioistuimen valintaprosessin uudistamiseksi sekä uudistanut muutoinkin korkeimpien oikeuselintensä jäsenten valintaprosesseja. Ukrainan tulee panostaa lisää oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja laadun kehittämiseen. Ukraina on myös edistynyt hyvin rahanpesunvastaisen lainsäädäntönsä uudistamisessa sekä tiedotusvälineiden asemaa koskevan lainsäädäntönsä linjaamisessa EU-lainsäädännön mukaiseksi. Suomi pitää erittäin tärkeänä, että Ukraina tehostaa edelleen korruptionvastaista työtä erityisesti korkean tason mutta muidenkin korruption muotojen osalta. Samoin tärkeää on toimeenpanna lainsäädäntöä oligarkkien vaikutusvallan vähentämiseksi niin taloudessa, politiikassa kuin yleisemminkin yhteiskunnassa. Ukrainan jäsenyysspektiivi ja tuki Ukrainan EU-jäsenyysspolulla tukevat Ukrainan turvallisuutta ja Euroopan vakautta.

- Suomi yhtyy komission suositukseen avata EU-jäsenyysneuvottelut Ukrainan kanssa ja hyväksyä neuvottelukehykset, kun jäljellä olevat ehdot on täytetty.

Suomi katsoo, että Moldova on edennyt määrätietoisesti sille annettujen yhdeksän askeleen toimeenpanossa, joista se on täyttänyt kuusi, osoittaen olevansa sitoutunut etenemään EU-polulla. Suomi pitää tärkeänä, että Moldova toimeenpanee ripeästi loput kolme askelta. Suomi katsoo Moldovan tehneen merkittäviä uudistuksia muun muassa vaalilainsäädännön, järjestäytyneen rikollisuuden, julkishallinnon, julkisten varojen käytön, kansalaisyhteiskunnan osallistamisen ja ihmisoikeuksien suojelemisen osalta.

Suomi edellyttää, että Moldovan tulee jatkaa oikeuslaitoksen vahvistamista koskevia toimia kuten oikeuslaitoksen nimitysten läpinäkyvyyden lisäämistä. Suomi pitää erittäin tärkeänä, että Moldova hyväksyy korruptionvastaisen strategian, tehostaa korruptionvastaisia toimia ja kohdistaa riittävästi resursseja korruptionvastaiseen työhön. Moldovan tulee jatkaa toimia oligarkkien vaikutusvallan vähentämiseksi. Moldovan tulee liittyä jäljellä oleviin keskeisiin kansainvälisiin monenvälisiin sopimuksiin.

- Suomi yhtyy komission suositukseen avata EU-jäsenyysneuvottelut Moldovan kanssa ja hyväksyä neuvottelukehykset, kun jäljellä olevat ehdot on täytetty.

Suomi pitää tärkeänä, että Georgia jatkaa jo tekemiään uudistuksia sille annettujen 12 prioriteetin ja komission laajentumispaketissa esittämien suositusten pohjalta. Georgia on täyttänyt kolme prioriteettia osoittaen edistystä tasa-arvoa ja oikeusalan lainsäädäntöä koskevissa kysymyksissä. Georgian tulee osoittaa sitoutuneisuutensa eurooppalaiseen arvopohjaan ja huolehtia jo toteutettujen uudistusten vakiinnuttamisesta. Suomi painottaa jatkotoimia erityisesti oikeusjärjestelmän uudistamisessa, korruptionvastaisessa työssä ja oligarkkien vaikutusvallan vähentämisessä.

Poliittisen polarisaation vähentäminen ja vaalioikeuksien kehittäminen on oleellista edellytettyjen uudistusten onnistuneen läpiviennin sekä ylipäättään demokraattisten instituutioiden toimivuuden kannalta.

- Suomi yhtyy komission suositukseen myöntää Georgialle ehdokasmaa-asema edellyttäen, että se komission esittämien tavoin kytketään tarpeeseen jatkaa etenemistä keskeisissä uudistuksissa.

Suomi pitää tervetulleena Bosnia-Hertsegovinan joulukuussa 2022 saavutetun EU-ehdokasmaa-aseman myötä osoittamaa poliittisten puolueiden julkista sitoutumista maan EU-integraatiopolkuihin. Suomi korostaa, että Serbitasavallan viimeaikaiset toimet herättävät erityistä huolta ja vaarantavat maan yhtenäisyyden. Komissio toteaa, että se suosittaa EU-jäsenyysneuvottelujen avaamista Bosnia-Hertsegovinan kanssa, kun se arvioi maan täyttävän tarvittavissa määrin EU-jäsenyyssuhteiden mukaiset uudistukset. Suomi tukee Bosnia-Hertsegovinan EU-tietä ja odottaa komission väliarviota edistyksestä.

- Suomi katsoo, että Bosnia-Hertsegovinan on yhä edistytävä oleellisesti komission sille asettamien 14:sta avainuudistuksen toimeenpanossa etenkin koskien hyvää hallintoa, oikeuslaitoksen toimivuutta ja perusoikeuksien toteutumista. Suomi pitää tärkeänä, että Bosnia-Hertsegovinan neuvottelujen avaaminen sidotaan edellä mainittujen avainuudistusten toimeenpanoon.

Suomi katsoo, että Serbian ja Kosovon tulee osallistua rakentavasti suhteiden normalisointiin pyrkivään dialogiin ja toimeenpanna sen puitteissa saavutetut sopimukset. Suomi tukee EU:n fasilitoimaa dialogia Serbian ja Kosovon suhteiden normalisoimiseksi. Eteneminen suhteiden normalisoinnissa nopeuttaisi osapuolten etenemistä EU-jäsenyysprosessissa ja on myös ehtona Serbian ja Kosovon osallistumiselle Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman hyötyihin. Ukrainan, Moldovan ja erityisesti Georgian tulee edelleen vahvistaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa yhdenmukaisuutta EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa.

Suomi toivottaa Kosovon joulukuussa 2022 jättämän EU-jäsenyyshakemuksen tervetulleeksi ja tukee Kosovon EU-tietä. Serbian tulee pikaisesti osoittaa sitoutumisensa tulevaisuuteensa EU:ssa sekä suhteiden normalisointiin Kosovon kanssa.

Suomi yhtyy komission odotukseen, että Albania ja Pohjois-Makedonia etenevät pikaisesti lainsäädäntöjen vertailusta kohti ensimmäisen neuvottelukokonaisuuden avaamista. Maiden eteneminen neuvottelukujen avaamiseen on tärkeää Länsi-Balkanin laajentumispolun uskottavuudelle.

Suomi rohkaisee Montenegroa rakentamaan poliittista tukea keskeisille laajentumisneuvotteluissa vaadittaville uudistuksille kuten medianvapaus, oikeuslaitoksen toimivuus ja korruption vastaiset toimet ja käynnistämään uudelleen hyvin edenneet neuvottelut.

Turkin pysähdyksissä olevissa jäsenyysneuvotteluissa ei tällä hetkellä ole edellytyksiä edetä. Turkin EU-lähentymiseen liittyvät uudistukset eivät etene ja taantuminen jatkuu monella osa-alueella. Turkki on kuitenkin edelleen EU:lle tärkeä kumppani, jonka kanssa tulee jatkaa vuoropuhelua ja yhteistyötä. EU-Turkki-suhteen kehittämistä strategisesti ja eteenpäin katsovalla tavalla tullaan tarkastelemaan korkean edustajan ja komission marraskuussa julkaistavan erityisraportin ehdotusten pohjalta.

Pääasiallinen sisältö

Laajentumispaketti sisältää yksityiskohtaisen analyysin EU:n laajentumisprosessissa olevien maiden edistymisestä ja haasteista ja antaa toimenpidesuosituksia. Erityinen paino on annettu keskeisimmille jäsenyyskriteereille. Laajentumispolitiikka on siirtynyt uuteen vaiheeseen. Georgian, Moldovan ja Ukrainan edistymistä EU-tiellä arvioidaan ensi kertaa osana laajentumispakettia. Albania ja Pohjois-Makedonia etenevät kohti ensimmäisen neuvotteluklusterin avaamista. Bosnia-Hertsegovinalle myönnettiin EU-ehdokasmaan asema joulukuussa 2022. Samassa kuussa Kosovo jätti EU-jäsenyyshakemuksensa.

Laajentuminen säilyy hakijamaiden omiin ansioihin perustuvana prosessina, joka perustuu keskeisiin uudistuksiin erityisesti oikeusvaltiokysymyksissä kuten oikeuslaitoksen riippumattomuus, korruption vastaiset toimet, perusoikeudet, talous, demokraattisten instituutioiden toiminta sekä julkinen hallinto.

EU:n laajentuminen asemoidaan laajentumispaketissa keskeiseksi vakautta Euroopassa lisääväksi toimeksi, jolla on voimakas muutosvaikutus. Laajentumisen edistäminen on geostrateginen investointi vahvaan, vakaaseen ja yhtenäiseen Eurooppaan, joka jakaa saman arvopohjan. Vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa Länsi-Balkanin mailla, Turkilla, Ukrainalla, Moldovalla ja Georgialla on mahdollisuuksien ikkuna edistää EU-jäsenyyspolkuaan.

Lokakuussa 2023 epävirallisessa päämiestason kokouksessa Granadassa EU:n johtajat vahvistivat laajentumisen geostrategisen merkityksen sekä korostivat hakijamaiden tarvetta edistyä keskeisissä uudistuksissa, etenkin oikeusvaltiosektorilla. Eteneminen jäsenyyspolulla nojautuu omiin ansioihin uudistusten toimeenpanossa, jossa EU tarjoaa tukea jatkossakin. Unionin on myös valmistauduttava sisäisesti laajentumiseen.

Konkreettisina askelina tämän vuoden laajentumispaketissa komissio suosittelee, että jäsenyysneuvottelut Ukrainan ja Moldovan kanssa avataan joulukuussa 2023. Molemmille maille suositellaan valikoiduja keskeisiä oikeusvaltion vahvistamiseen pyrkiviä uudistuksia, jotka tulee täyttää, ennen kuin maiden neuvottelukehykset voitaisiin hyväksyä mahdollisesti maaliskuussa 2024. Tuolloin komissio antaa neuvostolle väliraportin Ukrainan ja Moldovan edistymisestä keskeisten uudistusten täyttämisessä. Komissio suosittelee, että Georgialle myönnetään ehdokasmaa-asema, sillä oletuksella, että jäljellä olevissa uudistusaskelissa edetään.

Komissio suosittaa jäsenyysneuvotteluiden avaamista myös Bosnia-Hertsegovinan kanssa, kun se saavuttaa tarpeellisen tason keskeisissä uudistuksissa. Komissio antaa neuvostolle tilannearvion Bosnia-Hertsegovinan edistymisestä maaliskuussa 2024.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa korostaa tarvetta yhtenäisyydelle ja keskinäiselle solidaarisuudelle EU:n ja sen lähimpien kumppanien kanssa. Hakijamaiden ja EU:n yhtenäisyys etenkin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on yhä tärkeämpää. Albania, Montenegro ja Pohjois-Makedonia ovat edelleen täysin linjassa EU:n kanssa. Ukrainan yhdenmukaisuus yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa kasvoi kuten myös Moldovan ja Bosnia-Hertsegovinan. Bosnia-Hertsegovinan kohdalla EU:n toimien kanssa yhteneväisten sanktioiden toimeenpano on edelleen haaste. Kosovo toimeenpanee yksipuolisesti kaikkia EU:n linjauksia.

Serbian yhdenmukaisuus EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa pysyi matalana, kuten viime vuonna, joten sen edellytetään pikaisesti parantavan etenkin sanktitoimien yhdenmukaisuutta. Myös Georgian yhteneväisyys EU:n linjauksiin on matala ja Turkin jatkuu erittäin matalana.

Alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet kuuluvat Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisen velvoitteisiin. Eteneminen etenkin suhteiden normalisoinnissa Kosovon ja Serbian välillä EU:n fasilitoiman Belgrad–Pristina-dialogin kautta on tärkeää alueen ja koko Euroopan vakaudelle. Turkin edellytetään pidättäytyvän yksipuolisista toimista ja sitoutuvan alueellisen vakauden ja turvallisuuden sekä hyvien naapurussuhteiden edistämiseen. Komissio toteaa EU:n olevan sitoutunut tukemaan laaja-alaista, rauhanomaista ja kestäväää ratkaisua Transnistrian konfliktiin. Georgia on sitoutunut parantamaan kahdenvälistä suhteitaan muihin hakijamaihin. Yleisesti ottaen suhteet naapurimaihin ovat hyvät ja Georgia osallistuu lukuisiin alueellisen yhteistyön toimintamuotoihin.

Komission edistymisraporteissa todetaan, että hakijamaissa on edelleen suuria haasteita keskeisillä oikeusvaltion osa-alueilla, kuten korruptio ja järjestäytynyt rikollisuus sekä oikeuslaitoksen itsenäisyys, riippumattomuus ja tehokkuus. Perusoikeuksien toteutumisessa saavutettiin useissa maissa jonkin verran edistystä. Venäjän hyökkäyssodan myötä suurin osa hakijamaiden talouksista on ollut vakavissa ongelmissa ja maiden olisi priorisoitava rakennemuutoksia kestävän elpymisen varmistamiseksi. Komissio myös rohkaisee kaikkia hakijamaita vahvistamaan toimia vihreän siirtymän edistämiseksi linjassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kanssa.

Epäsäännöllisen muuttoliikkeen seuranta säilyy prioriteettina sekä keskeisenä yhteistyösektorina hakijamaiden kanssa. Länsi-Balkanin maat ovat tehneet tiivistä yhteistyötä EU:n kanssa joulukuussa 2022 hyväksytyn Länsi-Balkanin koskevan toimintasuunnitelman puitteissa. Maiden muuttoliikkeen hallinnointikapasiteetti on parantunut. Viisumipolitiikan harmonisointi säilyy prioriteettina, jossa on saatu edistystä kuluneen vuoden aikana mm. Serbian kanssa. Vuoden 2016 EU–Turkki-julkilausuma luo keskeiset puitteet EU:lle edelleen tärkeälle muuttoliikkeyhteistyölle Turkin kanssa.

Kansainvälisen epävakauden, strategisen kilpailun ja turvallisuusuhkien myötä EU on ottanut suurempaa kansainvälistä vastuuta, pyrkinyt vähentämään riippuvaisuuksia ja vahvistamaan eurooppalaista talouspohjaa. Unionin tuki Ukrainalle on ennennäkemättömän laajaa ja sitä hallinnoidaan erityisen Ukrainan tukimekanismin kautta (U 36/2023 vp). Moldovalle on myönnetty kaksi laajaa tukipakettia. Länsi-Balkanille suunnattiin niin ikään yhden miljardin euron energiatukipaketti. Talouksien lähentymistä on pyritty vauhdittamaan konkreettisin keinoin hakijamaiden ja EU:n välillä esimerkiksi roaming-maksujen alentamisen kautta.

Ukrainan, Moldovan ja Georgian liittyttyä EU:n laajentumiskumppaneiksi Eurooppa-neuvosto kehotti ke-säkuussa 2022 komissiota, ulkoasioiden korkeaa edustajaa ja neuvostoa edistämään EU:n ja Länsi-Balkanin alueen asteittaista lähentymistä (gradual integration) laajentumisprosessin aikana. Asteittainen lähentyminen sisältyy vuonna 2020 uudistetun laajentumispolitiikan tarjoamiin välineisiin, joilla yhteistyötä voidaan lisätä erikseen määriteltävin keinoin laajentumiskumppaneiden kanssa jo neuvottelujen aikana.

Länsi-Balkanin taloudellinen lähentyminen on EU:n keskitasoon nähden matalaa (ostovoimaan suhteutettu BKT per capita on 30–50% EU:n keskiarvosta), eikä kehity tarpeeksi nopeasti, mikä johtaa alueen EU-tien hidastumiseen. Talouskasvun ja alueen EU-lähentymisen vauhdittamiseksi komissio esitteli

laajentumispaketin yhteydessä uuden Länsi-Balkanin kasvusuunnitelman, joka on osa asteittaisen lähentymisen työkalupakkia.

Ukrainan, Georgian ja Moldovan asteittainen lähentyminen on mahdollista näiden assosiaatiosopimukseen sisältyvien pitkälle meneviä ja laaja-alaisia kauppaa-alueita koskevien sopimusten (DCFTA) puitteissa, jotka määrittelevät askelmerkit sisämarkkinaintegraatiolle. Länsi-Balkanin vakaus- ja assosiaatiosopimukset (SAA) eivät vastaavaa sopimus pohjaa tarjoa, joten kasvusuunnitelma pyrkii vahvistamaan tätä puolta.

Kasvusuunnitelman tavoite on mahdollistaa hakijamaiden nopeammat uudistukset ja investoinnit, jotka kiihdyttävät maiden EU-laajentumisprosessia ja talouskasvua. Edetessään suunnitelma toisi EU-jäsenyyden hyötyjä hakijamaiden kansalaisten saataville ja toimisi voimakkaana kannustimena jäsenyyden vaatimien uudistusten toimeenpanolle.

Suunnitelma jakautuu neljään pilariin: 1. Länsi-Balkanin lähentyminen EU:n sisämarkkinoihin meriittipohjaisesti sisämarkkinasääntöjen pohjalta 2. Länsi-Balkanin oman alueellisen taloudellisen integraation edistäminen (alueellinen sisämarkkina voisi edetessään kasvattaa maiden BKT:tä jopa 10 %); 3. Ehdollisuus keskeisissä EU-jäsenyyden edellyttämissä uudistuksissa etenemiselle, erityisesti oikeusvaltiouudistukset; 4. Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuväline, jonka kooksi ehdotetaan 6 miljardia euroa (2 miljardia euroa lahjarahaa ja 4 miljardia euroa lainarahaa) jakautuen vuosille 2024-2027.

Asteittainen lähentyminen EU:n sisämarkkinoille toteutettaisiin mukauttamalla maiden nykyisiä vakaus- ja assosiaatiosopimuksia ja olisi ehdollinen Länsi-Balkanin oman sisämarkkinan etenemiselle. Komission esityksessä tarjotaan Länsi-Balkanille joitakin askeleita, joilla maat voisivat lähentyä EU:n sisämarkkinoita seitsemällä sisämarkkinoiden sektorilla: tavaroiden, palveluiden ja työntekijöiden liikkuvuus (mm. vastavuoroinen tutkintojen tunnustaminen); SEPA-alueelle pääsy; tieliikenne; energiamarkkinat ja vihreä siirtymä; digitaaliset sisämarkkinat (ml. roaming-maksut, kyberturvallisuus) sekä lähentyminen teollisiin tuotantoketjuihin.

Suunnitelman lisäksi komissio katsoo, että tiettyjä EU:n ohjelmia kuten tulli-, digitalous-, liikenne- ja infrastruktuuriyhteistyötä voitaisiin avata Länsi-Balkanin maille entistä laajemmin.

Kasvusuunnitelmassa esitetty rahoitus on ehdollista keskeisissä erikseen sovittavissa uudistuksissa etenemiselle. Jokaisen Länsi-Balkanin maan on laadittava oma keskeisten uudistusten suunnitelmansa yhteistyössä komission kanssa. Komission mukaan kasvusuunnitelma voisi jopa tuplata Länsi-Balkanin maiden talouden koon seuraavan 10 vuoden aikana.

Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuvälinettä koskeva asetusehdotus (*Proposal for a Regulation establishing the Reform and Growth Facility for the Western Balkans*) julkaistiin osana kasvusuunnitelmaa ja sitä käsitellään osana rahoituskehysten välitarkastelua. Valtioneuvosto toimittaa asetusehdotusta koskevan U-kirjeen eduskuntaan.

Maakohtaiset huomiot

Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän laitton hyökkäyssota on aiheuttanut katastrofaalisia vaikutuksia niin Ukrainan yhteiskunnan kuin taloudenkin toimintaan. Miljoonat ukrainalaiset ovat joutuneet pakenemaan sotaan joko maan sisällä tai ulkomaille. Monet ovat siirtyneet talouden tai hallinnon palveluksesta rintamalle. Merkittävä osa maan pinta-alasta on Venäjän väliaikaisesti miehittämää ja miinojen tai räjähteiden saastuttamaa. Venäjä on tuhonnut merkittävästi myös fyysistä infrastruktuuria ja luontoa. Valtionhallinto on joutunut keskittymään hyökkäyssodan aiheuttamista haasteista selviytymiseen. Edellä todettuun nähden Ukraina on kiitettävässä määrin kyennyt konkreettisiin uudistuksiin. Tätä on edesauttanut osaltaan maan eri poliittisten ryhmien yhteistyö.

Ukraina on edistynyt hyvin oikeuslaitosta koskevissa uudistuksissaan. Ukraina on toteuttanut Venetsian komission suositusten mukaisia lainsäädäntöuudistuksia perustuslakituomioistuimensa valintamenetelyä koskien sekä luonut korkeimman oikeusneuvostonsa jäsenten valitsemiseksi avoimen ja ehdokaiden ansioihin perustuvan järjestelmän. Ukraina on edistynyt hyvin myös tiedotusvälineitä koskevan

lainsäädäntönsä uudistamisessa sekä rahanpesulain saattamisessa kansainvälisten standardien mukaiseksi

Ukraina on edistynyt jonkin verran korruptionvastaisia toimia koskevissa uudistuksissaan. Kyseessä on keskeinen tehtäväkenttä, sillä laajalle levinnyt rakenteellinen korruptio uhkaa Ukrainan jälleenrakentamista ja investointeja, heikentää maan kilpailukykyä sekä tuottaa huonoa hallintoa. Korruptio on Ukrainalle myös turvallisuusuhka erityisesti nykyisessä toimintaympäristössä. Venäjän hyökkäyssodan aikana tehdyt uudistukset viestivät asennemuutoksesta ja päättäväisyydestä. Valtaosa ukrainalaisista katsoo, että korruptionvastaaiset toimet ovat EU-jäsenyyspolun keskeisin alue. Rakenteita ja lainsäädäntöä muuttamalla on luotu puitteita edistymiselle, mutta kulttuurin muutos tulee viemään vielä aikaa. Ukraina on edistynyt jonkin verran oligarkkien vaikutusvaltaa vähentävissä lainsäädäntöuudistuksissaan. Ukrainan tulee kuitenkin vielä tehdä oligarkkeja koskevaan lainsäädäntönsä Venetsian komission suositusten mukaisia muutoksia sekä uudistaa lobbaamista koskevaa lainsäädäntöään eurooppalaisten standardien mukaiseksi.

Ukraina on edistynyt hyvin tiedotusvälineitä koskevan lainsäädäntönsä uudistamiseksi EU-standardien mukaiseksi. Ukraina on edistynyt jonkin verran kansallisia vähemmistöjä koskevan lainsäädäntönsä uudistamiseksi Venetsian komission antamien suositusten pohjalta. Tätä aluetta koskeva lainsäädäntötyö tulee kuitenkin saattaa loppuun. Ukrainan talous on osoittanut toipumisen merkkejä sen romahdettua heti Venäjän laajamittaisen hyökkäyssodan alettua. Alkutuotannon merkitys on yhä pysynyt merkittävässä roolissa maataloustuotannon roolin kasvaessa ja metallinjalostuksen vähentyessä. Erityisesti talouden edelleen suuri energiatehottomuus vaatii jatkossa Ukrainan huomiota. Talouden uudelleenrakentaminen tulee vaatimaan merkittäviä resursseja sekä pitkäjänteistä työtä.

Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan on ollut merkittäviä vaikutuksia Ukrainan naapurimaa Moldovaan. Moldova on väkimääräänsä suhteutettuna kantanut suurimman vastuun Ukrainasta paenneista ihmisistä. Samaan aikaan sen energiansaanti on ollut uhattuna ja Venäjä on kohdistanut Moldovaan myös muuta hybridivaikuttamista. Ukrainan tavoin myös Moldova on tehnyt EU-jäsenyysneuvottelujen avaamiseen liittyvää uudistustyötä poikkeuksellisen vaikeassa tilanteessa ja osoittanut vahvaa sitoutuneisuutta prosessiin.

Moldova on jatkanut uudistustoimia demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi. Vaalilainsäädäntöä on uudistettu Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) ja Venetsian komission antamien suositusten mukaisesti. Moldova on edistynyt hyvin kansalaisyhteiskunnan osallistamisen lisäämisessä ja sitä koskeva lainsäädäntö on kansainvälisten standardien mukainen. Moldova on edistynyt myös julkishallinnon uudistusten osalta. Se on hyväksynyt julkisen hallinnon uudistusstrategian ja pyrkii yhdenmukaistamaan julkisen sektorin palkkauskäytänteitä. Perusoikeuksia koskeva oikeudellinen ja institutionaalinen kehys on asianmukainen mutta toimia vähemmistöjen aseman ja tasa-arvon edistämiseksi tulee edelleen jatkaa. Moldova on tehostanut toimiaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen vastaamisessa.

Moldova on edistynyt jonkin verran oikeuslaitosta, korruptionvastaisia toimia ja oligarkkien vallan vähentämistä koskevissa uudistuksissa. Se on hyväksynyt lain ylimmän tuomarineuvoston ja ylimmän syyttäjäneuvoston ehdokkaiden ennakoarviosta, mutta työtä oikeuslaitoksen uudistamiseksi tulee edelleen jatkaa. Korruptionvastaisten toimien osalta Moldova on poistanut esteitä uudistustyöltä. Kansallisen korruptionvastaisen keskuksen ja korruptionvastaisen syyttäjänviraston mandaattia on tarkennettu ja tuomiot korkean tason korruptiotapauksissa ovat hienoisessa kasvussa, mutta Moldovan on edelleen varmistettava riittävät resurssit korruptionvastaisten toimielinten toimintaan. Oligarkkien valtaa on järjestelmällisesti pyritty vähentämään mutta tätä koskeva toimintasuunnitelma tulee päivittää ja panna täytäntöön.

Maa on osittain liittynyt EU:n Venäjää vastaan kohdistamiin pakotteisiin. Talouden osalta Moldovan valmius toimivaan markkinatalouteen on ohittanut alkuvaiheen tason. Viranomaiset ovat sitoutuneet makrotaloudellisen vakauden ylläpitoon ja taloudellisen uudistusten läpivientiin, vaikka Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan on suoria taloudellisia vaikutuksia Moldovaan. Valtiolla on edelleen vahva rooli

keskeisillä taloussektoreilla kuten tietoliikenne-, energia- ja kuljetussektoreilla. Moldovan tulee jatkaa toimia tehostaakseen taloutensa kykyä vastata EU-alueelta tulevaan kilpailuun. Moldova on suhteellisen avoin talous ja sen talous on tiiviisti integroitunut EU:hun.

Georgian kansalaisten ylivoimainen enemmistö tukee maan liittymisprosessia EU:iin. Sen uudistusvauhti kärsii kuitenkin sisäpoliittisesta vastakkainasettelusta, johon Georgian tulee erityisesti kiinnittää huomiota. Sen tulee myös vahvistaa toimia puuttuakseen disinformaatioon ja ulkomailta tulevaan informatiovaikuttamiseen, joka kohdistuu myös EU:iin ja sen arvoihin. Avainasemassa on myös vuoden 2024 parlamenttivaalien läpivienti ETYJ/ODIHR suositusten mukaisesti.

Georgia on tehnyt uudistuksia oikeusjärjestelmäänsä, mutta edistys on ollut rajoitettua ja laaja-alaisemmat uudistukset ovat edelleen tarpeen, erityisesti tuomioistuinjärjestelmän uudistus. Korruption vastaisessa työssä Georgia on edistynyt jonkin verran. Se on mm. hyväksynyt oligarkkien vaikutusvallan vähentämistä koskevan toimintaohjelman syyskuussa 2023. Julkisen hallinnon osalta Georgian valmiudet ovat kohtalaiset ja edistystä on saavutettu jonkin verran. Perusoikeuksien osalta Georgia on ratifioinut useimmat kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja –instrumentit sekä noudattaa yleisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan. Sen tulee kuitenkin puuttua mm. seksuaalisen suuntautumisen perusteella tapahtuvaan syrjintään sekä oikeuslaitoksen itsenäisyyteen ja läpinäkyvyyteen. Georgia on parantanut sijoitustaan lehdistönvapausindeksissä sijalle 77 ja mediaympäristö on kokonaisuudessaan monimuotoinen, mutta toimittajat kokevat edelleen häirintää ja ilmaisunvapauden toteutumisessa on haasteita.

Georgian maahanmuuttostrategia 2021-2030 kattaa myös epäsäännöllisen muuttoliikkeen. Komission arvion mukaan institutionaalinen arkkitehtuuri on toimiva ja tehokas. Georgialla on palautussopimukset EU:n kanssa sekä kahdenväliset pöytäkirjat 12 jäsenvaltion kanssa, ja lisää neuvotellaan parhaillaan. Sopimuksen toimeenpano on arvioitu erittäin hyväksi.

Georgia ei ole liittynyt EU:n Venäjä-pakotteisiin ja sen ilmatila on yhä avoinna venäläisille lentoyhtiöille, mutta se on osoittanut aktiivista sitoutumista pakotteiden kiertämisen estämiseksi. Georgia on liittynyt Ukrainaa tukeviin aloitteisiin ja julkilausumiin eri kansainvälisillä foorumeilla, kuten Yhdistyneissä kansakunnissa ja Euroopan neuvostossa.

Talouden osalta Georgian valmius toimivaan markkinatalouteen on kohtalaisella tasolla. Näytöt makrotalouspolitiikan saralla ovat tyydyttäviä ja institutionaalinen sekä säädösympäristö kaikkiaan suosiolliset. Georgian talous on melko diversifioitunut, joskin matalan arvonlisän sektoreiden osuus on korkea. Talouskasvu on kahtena viime vuonna ollut huomattavan vahvaa, yli 10 prosenttia, ja julkisen velan osuus on laskenut huomattavasti.

Albania, jonka jäsenyysneuvottelut avattiin vuonna 2022, on sitoutunut jäsenyysprosessin edistämiseen. Albanian instituutiot ovat muun muassa pääneuvottelijan ja hiljattain uudistettujen EU:n neuvottelurakenteiden johdolla ottaneet käyttöön merkittäviä resursseja osallistuakseen aktiivisesti maiden ja EU:n lainsäädäntöjen vertailuprosessiin (nk. *screening*) ja valmistautuakseen jäsenyysneuvotteluiden seuraaviin vaiheisiin. Albanian odotetaan etenevän kohti seuraavaa hallitustenvälistä konferenssia ja ensimmäisten neuvottelulukujen avaamista pian joulukuussa päättyvän lainsäädäntöjen vertailuprosessin päätyttyä.

Julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ja hankintamenettelyjen yhdenmukaistamista EU:n *acquis*'n kanssa tulisi vahvistaa. Oikeusasiamiehen ja uuden syrjinnän vastaisen komission jäsenten nimitysten viivästyminen ja politisoituminen heikentävät toimielimiä. Linjaministeriöiden kapasiteettia tulisi vahvistaa laajentumisprosessissa, jolloin vastuu ja valta reformityössä jakautuisi tasaisesti. Parlamentin kyky valvoa hallintoa on edelleen heikkoa. Hallituksen on myös tehostettava julkista viestintää EU:n liittymisprosessista ja tuettava kansalaisyhteiskunnan osallistumista prosessiin. Albania on edistynyt korruption torjunnassa jonkin verran, mutta korruptio on edelleen vakava huolenaihe.

Bosnia-Hertsegovinalle myönnettiin ehdokasmaa-asema joulukuussa 2022 sillä oletuksella, että se täyttää 14 keskeistä EU:n vaatimaa oikeusvaltiouudistusta. Komissio toteaa tämän vuoden raportissa, että työtä on yhä tehtävä uudistusten edistämiseksi, etenkin koskien valmiuksia toimeenpanna EU:n *acquis*'ta, vahvistaa oikeuslaitosta, mukaan lukien edistystä oikeuslaitoksen riippumattomuuden kehittämisessä, sekä tehdä tarvittavia uudistuksia maan monimutkaiseen hallintorakenteeseen, jotka vaativat perustuslaillisia muutoksia. Bosnia-Hertsegovinan Serbitasavallan kasvavasti Venäjä-mielinen toiminta herättää suurta huolta. Serbitasavallassa voimaan tulleet lakiuudistukset ovat erityisen haitallisia, hankaloittaen etenkin oikeuslaitoksen riippumattomaa toimintaa, kansalaisjärjestöjen toimintaa sekä ilmaisunvapautta.

Uusi ministerineuvosto on ryhtynyt merkittäviin toimiin EU:n uudistusten toteuttamiseen ehdokasmaa-aseman myöntämisen jälkeen. Se on laatimassa/laatinut järjestäytyneen rikollisuuden strategian, päivitetyn riskiarvion ja siihen liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan toimintasuunnitelman sekä maahanmuuttoa ja terrorismia koskevat strategiat ja toimintasuunnitelmat. Ministerineuvosto asetti myös valvontaelimen kansallisen sotarikostenkäsittelystrategian toimeenpanoa varten. Bosnia-Hertsegovina on täyttänyt täysin kaksi vaaditusta 14 uudistuksesta koskien vakaus- ja assosiaationeuvoston perustamista sekä kidutuksen kieltämistä. Maa ei ole edistynyt yhtään komission suosittamissa sosiaalis-taloudellisen sektorin uudistuksissa.

Komissio toteaa raportissaan, että Bosnia-Hertsegovinan on jatkettava työtä 14 avainuudistuksen toimeenpanemiseksi. Komissio suosittaa Bosnia-Hertsegovinan EU-jäsenyysneuvottelujen avaamista, kun se saavuttaa komission arvion mukaan tarpeellisen tason jäsenyyskriteerien täyttämiseksi. Komissio antaa Bosnia-Hertsegovinan edistymistä koskevan väliarvion neuvostolle maaliskuussa 2024.

Kosovon hallinto jatkaa kunnianhimoista EU-agendaansa ja uudistusten edistämistä. Kosovo jätti EU-jäsenyyshakemuksensa joulukuussa 2022 ja keväällä neuvostossa päästiin sopuun EU-viisumivapaudesta, joka tulee voimaan Kosovon kanssa 1.1.2024. Kosovo saavutti merkittävää edistystä vaaliuudistuksissa vahvistaen vaalirahoitusta ja yleisvaaleja koskevaa sääntelyä EU:n suositusten mukaisesti. Monilla muilla sektoreilla puolueiden välisen yhteistyön ja yksimielisyyden puute haittasi edistystä.

Viimeisen vuoden aikana turvallisuustilanne Pohjois-Kosovossa huonontui ja eri asteiset kriisit pohjoisen serbienemmistöisissä kunnissa ovat vieneet huomiota ja tulehduttaneet suhteiden normalisointiprosessia Serbian ja Kosovon välillä. Turvallisuustilanteen huononemisen johdosta EU esitti molemmille maille vaatimuksia liennyttäviksi askeliksi. Kosovon tulee muun muassa panostaa serbivähemmistön osallistumiseen paikallishallinnossa sekä poliisin ja oikeuslaitoksen toiminnassa. Kun liennyttäviä/de-eskaloivia askeleita ei kesällä riittävällä tasolla otettu, EU asetti mm. maan EU-rahoitukseen vaikuttavia toimia. Komission raportissa todetaan, että Kosovolle asetetut rajoittavat toimenpiteet ovat väliaikaisia ja täysin peruttavissa. Ne poistetaan, kun tarpeeksi edistystä on nähtävissä Kosovon ja Serbian välisten ongelmien liennyttämiseen vaadittavissa askeleissa.

Kosovo on osallistunut useimpiin alueellisen yhteistyön foorumeihin ja suhteet Albaniaan, Pohjois-Makedoniaan ja Montenegroon ovat hyvät. EU-hakijamaista Serbia, Bosnia-Hertsegovina, Ukraina, Moldova ja Georgia ja EU:n jäsenmaista edelleen viisi, Espanja, Kreikka, Kypros, Slovakia ja Romania, eivät tunnusta Kosovon itsenäisyyttä.

Montenegron jäsenyysneuvottelut avattiin 2012. Viime aikoina etenemistä ovat hidastaneet uuden hallituksen muodostamisvaikeudet ja siitä aiheutuneet puutteet poliittisessa dialogissa ja jäsenyyskriteerien edistämismahdollisuuksissa. Maa oli pitkään poliittisen polarisaation ja epävarmuuden keskellä, ja sitä johti virkaa tekevä hallitus. Syksyllä valittu uusi hallitus on sitoutunut EU-jäsenyysprosessiin. Jotta Montenegron jo kaksi vuotta pysähdyksissä olleet neuvotteluissa päästään etenemään, on maan edistytävä muun muassa nimityksissä keskeisiin oikeuslaitoksen virkoihin ja etenkin oikeuslaitoksen vahvistamiseen liittyvissä uudistuksissa.

Täytettävänä ovat tiettyjen oikeusvaltioperiaatteen mukaisten välitavoitteiden saavuttaminen, ennen kuin jäsenyysneuvotteluissa voidaan edetä pidemmälle. Montenegron on tehostettava toimiaan jäljellä

olevien kysymysten ratkaisemiseksi mukaan lukien sananvapaus ja tiedotusvälineiden vapaus, korruptio ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta.

Pohjois-Makedonian ja EU:n lainsäädäntöjen vertailuprosessi on edistynyt sujuvasti. Neuvottelut avattiin 2022 yhdessä Albanian kanssa. Oikeusvaltiohaasteet ovat olleet kuitenkin huomattavia ja oikeuslaitoksen uudistamisessa ei ole tapahtunut edistystä. Erityisesti Pohjois-Makedonian tulee edistyä lisää oikeuslaitosuudistuksessaan. Parlamentin työtä on vaikeuttanut poliittinen polarisaatio, joka myös viivästytti monien lakien hyväksymistä. Maalta vaaditaan ennen varsinaisten jäsenyysneuvottelujen avaamista perustuslakimuutosta, joka vahvistaisi vähemmistöjen oikeuksia. Muutosta on vaatinut erityisesti Bulgaria, joka on estänyt Pohjois-Makedonian edistymistä jäsenyyspolulla. Perustuslakimuutoksen myötä Bulgaria olisi valmis poistamaan varaukset Pohjois-Makedonian varsinaisiin neuvotteluihin etenemiseksi. Pohjois-Makedonian odotetaan Albanian tavoin etenevän kohti seuraavaa hallitustenvälistä konferenssia ja ensimmäisten neuvottelulukujen avaamista pian joulukuussa päättyvän maan ja EU:n lainsäädäntöjen vertailuprosessin päätyttyä, kunhan perustuslakiuudistus saatetaan voimaan. Kahdenvälisiä sopimuksia, kuten Prespa-sopimusta Kreikan kanssa ja ystävyys sopimusta Bulgarian kanssa, on ylläpidettävä edelleen vilpittömästi.

Serbian osalta sitoutuminen suhteiden normalisointiin Kosovon kanssa nostetaan tämän vuoden raportissa keskeiseksi kysymykseksi jäsenyysneuvotteluissa etenemiselle. Serbian jäsenyysneuvottelut ovat olleet käynnissä vuodesta 2014. Komissio nostaa esiin erityisen huolen maan ulkopoliittikan yhdenmukaisuudesta unionin linjausten kanssa. Serbian suhteet Venäjään aiheuttavat edelleen huolta. Lisäksi Serbia on mm. solminut vapaakauppasopimuksen Kiinan kanssa, mikä herättää vakavia huolia. Serbian on osoitettava kiireellisesti sitoutumisensa EU-polkuun, jotta se voisi edetä neuvotteluissa, vaikka teknisesti se on komission mukaan valmis neuvotteluklusterin 3 avaamiseen. Kosovoon liittyen Serbian on oltava valmis yhteistyöhön 24.9.2023 Pohjois-Kosovossa tehdyn hyökkäyksen tekijöiden selvittämisessä. EU on ilmaissut valmiutensa toimien harkitsemiseksi sekä Serbian että Kosovon osalta, ellei Pohjois-Kosovon turvallisuustilanteen de-eskaloinniseksi vaadittuihin toimiin vastata.

Turkin EU-jäsenyysneuvottelut ovat pysähdyksissä eikä uusia neuvottelulukuja voida harkita avattavaksi tai suljettavaksi. Maan etääntyminen EU:sta on jatkunut. EU:n vakaviin huoliin Turkin demokration, perusoikeuksien, oikeusvaltion ja oikeuslaitoksen negatiivisesta kehityksestä ei ole vastattu. Turkin ilmaisema EU-jäsenyyteen sitoutuminen ei ole konkretisoitunut uudistusagendalla, vaan kehityssuunta jatkuu negatiivisena. Turkin lähentyminen EU:n *acquis*'hin on ollut rajallista. Jäsenyysprosessi tarjoaa edelleen välineitä Turkin kehityksen säännölliselle vertailukelpoiselle seurannalle ja viitekehityksen myös kriittiselle vuoropuhelulle. Turkki on EU:lle tärkeä kumppani mm. kaupassa, muuttoliikkeessä, terrorismin vastaisissa toimissa sekä energia- ja liikennesektoreilla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 49 artiklassa määrätään, millä ehdoilla valtio voi hakea unionin jäsenyyttä.

SEU:n 2 artiklassa esitetään unionin perustana olevat arvot.

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto 16.-17.11.

EU-ministerivaliokunta 24.11.

Eduskuntakäsittely

Asiakirjat

2023 Communication on EU Enlargement Policy COM(2023) 690 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heli Hyypiä, UM, heli.hyypia@gov.fi , 0295 350 878

Marja Hopia, UM, marja.hopia@gov.fi, 0295 350 541

Maria Filippenkova, UM, maria.filippenkova@gov.fi, 0295 350 283

Anni Mäkeläinen, UM, anni.makelainen@gov.fi, 0295 351 007

Jussi Soini, UM, jussi.soini@gov.fi, 0295 350 580

Sirpa Oksanen, UM, Sirpa.oksanen@gov.fi, 0295 350 472

Miia Lahti, UM, miia.lahti@gov.fi, 0295 350 543

VAHVA-tunnus

EU/360/2023

Liitteet**Viite**